

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO STATUTO
„DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO STATUTO NR. I-399
23, 80, 86, 180²⁰, 180²⁵ IR 198 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO“
PROJEKTO XIVP-336(2)

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos Seimo statuto „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto Nr. I-399 23, 80, 86, 180²⁰, 180²⁵ ir 198 straipsnių pakeitimo“ projektas (toliau – Projektas) parengtas, siekiant įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – Konstitucinis Teismas) 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarimą Nr. KT152-N12/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto 198 straipsnio, Lietuvos Respublikos Seimo 2019 m. rugpjūčio 20 d. protokolinio nutarimo Nr. XIII-2412 „Dėl įgaliojimų Lietuvos Respublikos Vyriausybei suteikimo iš naujo“ atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai (toliau – Konstitucinio Teismo 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarimas). Šiuo nutarimu buvo pripažinta, kad Lietuvos Respublikos Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija; Žin., 1999, Nr. 5-97) 198 straipsnio 2, 4–6 dalyse nustatytas įgaliojimų Vyriausybei suteikimo iš naujo, kai pasikeičia daugiau kaip pusė ministrų, teisinis reguliavimas tiek, kiek pagal jį tuo atveju, kai Vyriausybės programos pakeitimai nėra padaromi, Seimui nėra pateikiamas Seimo nutarimo pritarti Vyriausybės programai projektas ir įgaliojimai iš naujo Vyriausybei nėra suteikiami Seimui priimant nutarimą pritarti Vyriausybės programai, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 67 straipsnio 7 punktui, 92 straipsnio 5 daliai, 101 straipsnio 2 daliai, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams.

Konstitucinis Teismas 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarime pažymėjo, kad:

– kadangi pagal Konstituciją Seimas nesprenžia Vyriausybės personalinės sudėties klausimų, nes ministrų paskyrimas yra Ministro Pirmininko ir Respublikos Prezidento prerogatyva, vienintelis būdas pagal Konstitucijos 101 straipsnio 2 dalį Seimui pareikšti pasitikėjimą iš esmės pasikeitusios sudėties (pasikeitus daugiau kaip pusei ministrų) Vyriausybe *in corpore*, kaip ir pagal Konstitucijos 92 straipsnio 5 dalį pareiškiant pasitikėjimą nauja Vyriausybe, yra pritarimas Vyriausybės programai, ją deramai apsvarsčius; tik tokiu būdu pagal Konstitucijos 101 straipsnio 2 dalį Seimas gali patikrinti, ar iš esmės pasikeitusios sudėties Vyriausybė gali vykdyti jos programą;

– pagal Konstitucijos 101 straipsnio 2 dalį, kai pasikeičia daugiau kaip pusė ministrų, įgaliojimų suteikimo Vyriausybei iš naujo procedūra negali būti formali: Vyriausybė turi iš naujo gauti įgaliojimus Seimui priimant sprendimą pritarti Vyriausybės programai; kitoks Konstitucijos 101 straipsnio 2 dalies aiškinimas, esą Seimas gali suteikti Vyriausybei įgaliojimus iš naujo nesvarstęs jos programinių nuostatų ir nepritaręs jos programai, būtų nesuderinamas su iš Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalių, konstitucinių atsakingo valdymo, teisinės valstybės principų kylančiu reikalavimu Seimui tinkamai įgyvendinti konstitucinius Vyriausybės priežiūros įgaliojimus, taip pat su Konstitucijoje įtvirtinta pliuralistinės parlamentinės demokratijos samprata, suponuojančia *inter alia* politinį pliuralizmą demokratinės teisinės valstybės parlamente;

– atsižvelgiant į visuminį konstitucinį reguliavimą, *inter alia* į Konstitucijos 92 straipsnio 5 dalį, taip pat į iš Konstitucijos kylančią reikalavimą, kad, sprendamas pagal Konstituciją jam priskirtus valstybės valdymo klausimus, kuriems reguliuoti nereikia priimti įstatymų, Seimas priima Seimo nutarimus dalyvaujančių posėdyje Seimo narių balsų dauguma (jeigu Konstitucijoje eksplicitiškai nėra nurodyta kita atitinkamam Seimo sprendimui priimti būtina dauguma), darytina išvada, kad, pagal Konstitucijos 101 straipsnio 2 dalį suteikdamas Vyriausybei įgaliojimus iš naujo, kai pasikeičia daugiau kaip pusė ministrų, Seimas jo posėdyje dalyvaujančių Seimo narių balsų dauguma turi priimti Seimo nutarimą pritarti Vyriausybės programai.

Konstitucinis Teismas 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarime taip pat nurodė, kad pagal Seimo statuto 198 straipsnio 2, 4–6 dalyse nustatytą įgaliojimų Vyriausybei suteikimo iš naujo, kai pasikeičia daugiau kaip pusė ministrų, teisinį reguliavimą tik tokiu atveju, kai padaromi Vyriausybės programos pakeitimai, Seimui pateikiamas Seimo nutarimo pritarti pakeistai Vyriausybės programai projektas ir įgaliojimai iš naujo Vyriausybei suteikiami Seimui priimant nutarimą pritarti Vyriausybės programai. Vadinas, pagal Seimo statuto 198 straipsnio 2, 4–6 dalyse nustatytą įgaliojimų Vyriausybei suteikimo iš naujo, kai pasikeičia daugiau kaip pusė ministrų, teisinį reguliavimą tuo atveju, kai Vyriausybės programos pakeitimai nėra padaromi, Seimui nėra pateikiamas Seimo nutarimo pritarti Vyriausybės programai projektas ir įgaliojimai iš naujo Vyriausybei nėra suteikiami Seimui priimant nutarimą pritarti Vyriausybės programai. Pažymėtina, kad pagal tokį teisinį reguliavimą iš naujo suteikiant Vyriausybei įgaliojimus nėra svarstomos ir vertinamos jos programinės nuostatos, o sprendimas dėl įgaliojimų Vyriausybei suteikimo iš naujo gali būti priimtas bet kokios formos ir bet kokio turinio teisės aktu.

Pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas konstatavo, kad Seimo statuto 198 straipsnio 2, 4–6 dalyse nustatytas įgaliojimų Vyriausybei suteikimo iš naujo, kai pasikeičia daugiau kaip pusė ministrų, teisinis reguliavimas tiek, kiek pagal jį tuo atveju, kai Vyriausybės programos pakeitimai nėra padaromi, Seimui nėra pateikiamas Seimo nutarimo pritarti Vyriausybės programai projektas ir įgaliojimai iš naujo Vyriausybei nėra suteikiami Seimui priimant nutarimą pritarti Vyriausybės programai, neatitinka iš Konstitucijos 101 straipsnio 2 dalies, aiškinamos kartu su Konstitucijos 67 straipsnio 7 punktu, 92 straipsnio 5 dalimi, kylančių reikalavimų suteikti Vyriausybei įgaliojimus iš naujo, kai pasikeičia daugiau kaip pusė ministrų, Seimui pritariant Vyriausybės programai, deramai ją apsvarsčius ir priimant Seimo nutarimą pritarti Vyriausybės programai Seimo posėdyje dalyvaujančių Seimo narių balsų dauguma, taip pat iš Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalių, konstitucinių atsakingo valdymo, teisinės valstybės principų kylančio reikalavimo Seimui tinkamai įgyvendinti konstitucinius Vyriausybės priežiūros įgaliojimus.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Konstitucinis Teismas pažymėjo ir tai, kad pagal Konstituciją Seimo protokolinais, t. y. įrašomais į Seimo posėdžio protokolą, nutarimais negali būti sprendžiami jokie pagal Konstituciją ir įstatymus Seimui priskirti valstybės valdymo klausimai, kuriems reguliuoti nereikia priimti įstatymų ir kuriuos sprendžiant atsiranda teisiniai padariniai kitiems asmenims.

Teikiamu Projektu, siekiant įgyvendinti Konstitucinio Teismo 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarimą, siūloma:

- įtvirtinti, kad, kai pasikeičia daugiau kaip pusė ministrų ir Vyriausybė iš naujo turi gauti Seimo įgaliojimus, Vyriausybei įgaliojimai iš naujo suteikiami, kai Seimas priima nutarimą pritarti Vyriausybės programai;
- koreguoti Seimo statute nustatytą Seimo protokolinių nutarimų priėmimo teisinį reguliavimą, kad tokiais nutarimais nebūtų sprendžiami valstybės valdymo klausimai, kuriuos sprendžiant atsiranda teisiniai padariniai kitiems asmenims.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos Seimo narys Stasys Šedbaras.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Pagal Seimo statuto 198 straipsnio 2, 4–6 dalyse nustatytą įgaliojimų Vyriausybei suteikimo iš naujo, kai pasikeičia daugiau kaip pusė ministrų, teisinį reguliavimą tik tokiu atveju, kai padaromi Vyriausybės programos pakeitimai, Seimui pateikiamas Seimo nutarimo pritarti pakeistai Vyriausybės programai projektas ir įgaliojimai iš naujo Vyriausybei suteikiami Seimui priimant nutarimą pritarti Vyriausybės programai. Tuo tarpu, kai pasikeičia daugiau kaip pusė ministrų, o Vyriausybės programos pakeitimai nėra padaromi, Seimui nėra pateikiamas Seimo nutarimo pritarti Vyriausybės programai projektas ir įgaliojimai iš naujo Vyriausybei nėra suteikiami Seimui priimant nutarimą pritarti Vyriausybės programai. T.y., iš naujo suteikiant Vyriausybei įgaliojimus nėra svarstomos ir

vertinamos jos programinės nuostatos, o sprendimas dėl įgaliojimų Vyriausybei suteikimo iš naujo gali būti priimtas bet kokios formos ir bet kokio turinio teisės aktu.

Kaip minėta aukščiau, Konstitucinio Teismo 2020 m. rugpjūčio 28 d. nutarimu buvo pripažinta, kad Lietuvos Respublikos Seimo statuto 198 straipsnio 2, 4–6 dalyse nustatytas įgaliojimų Vyriausybei suteikimo iš naujo, kai pasikeičia daugiau kaip pusė ministrų, teisinis reguliavimas tiek, kiek pagal jį tuo atveju, kai Vyriausybės programos pakeitimai nėra padaromi, Seimui nėra pateikiamas Seimo nutarimo pritarti Vyriausybės programai projektas ir įgaliojimai iš naujo Vyriausybei nėra suteikiami Seimui priimant nutarimą pritarti Vyriausybės programai, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalims, 67 straipsnio 7 punktui, 92 straipsnio 5 daliai, 101 straipsnio 2 daliai, konstituciniams atsakingo valdymo, teisinės valstybės principams.

Seimo statute šiuo metu yra įtvirtinti atvejai, kai sprendžiant ne su Seimo darbo organizavimo tvarka susijusius klausimus, priimami Seimo protokoliniai nutarimai, t.y. svarstant:

- Seimo nario neliečiamybės atėmimo klausimus (23 str. 4 ir 6 d.);
- skundus dėl Seimo peticijų komisijos sprendimų (80 str. 5 d.);
- pareigūnų, kuriuos į pareigas Europos Sąjungos institucijose teikia Lietuvos Respublika ir kuriems teikti reikia Seimo pritarimo, kandidatūras (180²⁰ str. 3 d.);
- Seimo kreipimąsi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl ieškinio, kuriuo ginčijamas subsidiarumo principui prieštaraujančio pagal teisėkūros procedūrą priimto akto teisėtumas, pareiškimo (180²⁵ straipsnio 9, 10, 12, ir 13 d.).

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Projektu Seimo statuto 198 str. 1 d. siūloma įtvirtinti, kad, kai pasikeičia daugiau kaip pusė ministrų, Vyriausybė iš naujo turi gauti Seimo įgaliojimus. Vyriausybei įgaliojimai iš naujo suteikiami, kai Seimas priima nutarimą pritarti Vyriausybės programai. Priešingu atveju Vyriausybė turi atsistatydinti.

Atkreiptinas dėmesys, kad remiantis Konstitucinio Teismo nutarimu, pagal Konstituciją negalima tokia situacija, kad valstybėje nebūtų veikiančios Vyriausybės kaip valstybės funkcionavimą užtikrinančios ir nepertraukiamai įgyvendinančios valstybinį valdymą kolegialios vykdomosios valdžios institucijos <...>, bei tai, kad Vyriausybės veikla grindžiama Seimo, pritarusio jos programai, pasitikėjimu ir vienintelis būdas pagal Konstitucijos 101 straipsnio 2 dalį Seimui pareikšti pasitikėjimą iš esmės pasikeitusios sudėties (pasikeitus daugiau kaip pusei ministrų) Vyriausybėje *in corpore*, kaip ir pagal Konstitucijos 92 straipsnio 5 dalį pareiškiant pasitikėjimą nauja Vyriausybė, yra pritarimas Vyriausybės programai, ją deramai apsvarsčius. Todėl Seimo statuto 198 str. 2 d. siūloma detalizuoti, kad tai atvejais, kai paskutinis ministrų pakeitimas, viršijantis pusę visų ministrų skaičiaus, padarytas tarp sesijų – naujai paskirtas ministras turi būti pristatytas ir Seimui Vyriausybės programa svarstyti turi būti pateikta neeilinėje Sesijoje. Todėl Seimo statuto 86 straipsnis turi būti papildytas nauja 3 dalimi, nustatančia, kad Konstitucijos 101 straipsnio 2 dalyje nustatytais atvejais Seimo Pirmininkas turi teisę sušaukti neeilinę sesiją. Ji šaukiama ne vėliau kaip per 7 dienas. Seimo posėdis negali būti pradėtas, jei nėra ne mažiau kaip 1/3 Seimo narių pasirašyto siūlymo.

Siekiant užtikrinti, kad įgaliojimų suteikimo Vyriausybei iš naujo procedūra nebūtų formali, siūlytina nustatyti, kad pasikeitus daugiau nei pusei ministrų ir Vyriausybei turint iš naujo gauti Seimo įgaliojimus, Vyriausybės programa pateikiama, svarstoma ir dėl jos balsuojama šio statuto 194, 195, 196 straipsniuose ir 197 straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka. Tai yra tokiu atveju būtų taikoma ta pati minėtuose straipsniuose detalioji reglamentuota Vyriausybės programos svarstymo ir pritarimo jai procedūra kaip ir naujai suformavus Vyriausybę.

Taip pat siūloma koreguoti Seimo statute nustatytą Seimo protokolinių nutarimų priėmimo teisinį reguliavimą, kad tokiais nutarimais nebūtų sprendžiami valstybės valdymo klausimai, kuriuos sprendžiant atsiranda teisiniai padariniai kitiems asmenims. Siūlytina įtvirtinti, kad būtų priimami ne Seimo protokoliniai nutarimai, o Seimo nutarimai svarstant šiuos ne su Seimo darbo organizavimo tvarka susijusius klausimus dėl :

- Seimo nario neliečiamybės atėmimo (23 str. 4 ir 6 d.);

- skundų dėl Seimo peticijų komisijos sprendimų (80 str. 5 d.);
- pareigūnų, kuriuos į pareigas Europos Sąjungos institucijose teikia Lietuvos Respublika ir kuriems teikti reikia Seimo pritarimo, kandidatūrų (180²⁰ str. 3 d.);
- Seimo kreipimosi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl ieškinio, kuriuo ginčijamas subsidiarumo principui prieštaraujančio pagal teisėkūros procedūrą priimto akto teisėtumas, pareiškimo (180²⁵ straipsnio 9, 10, 12, ir 13 d.).

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu) , galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus Seimo statutą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas Seimo statutas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Priimtas Seimo statutas neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams;

Seimo statuto projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Kitų teisės aktų pakeisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka:

Projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų neprireiks.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*: „Seimo nutarimas“, „Vyriausybės programa“, „Vyriausybės įgaliojimai“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia

Seimo narys

Stasys Šedbaras